

that certain problems associated with the problem in this field, still require further development. In particular, further research needs both the use of a tool for development of linguistic competence and a number of gaming techniques. One of the most difficult challenges facing teacher is activation of each student's vocabulary. To solve this problem there is a number of gaming techniques based on searching lexical units satisfying predetermined conditions. In conclusion, I would like to emphasize that the use of such gaming techniques during the lesson should not be seen only as an entertainment element in the system training, they also play an important role in promoting the development of language competence of students, increasing their vocabulary, developing coherent speech skills, promoting creative thinking.

Keywords: primary school, rhetoric, eloquence, linguistics, game techniques, vocabulary, utterance structure.

Подано до редакції 05.08.13

УДК: 378.14:37011.31:008

С. Д. Ілляш

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розглядаються основні концептуальні положення підготовки педагогічних кадрів на нинішньому етапі розвитку інформаційного суспільства, що стосуються готовності вчителя до самостійної інформаційної діяльності, неперервної освіти, комп'ютеризації навчального процесу та впровадження інноваційних педагогічних технологій. Досліджено особливості формування професійної культури майбутнього вчителя початкових класів у навчальному процесі вищого педагогічного навчального закладу

Ключові слова: інформаційна діяльність учителя, інформаційна культура, інформаційне суспільство, інформаційні телекомунікаційні технології, професійна культура вчителя початкових класів.

Постановка проблеми. Інформатизація суспільства зумовлює необхідність інформатизації системи освіти, підготовку кваліфікованих кадрів для всіх сфер і галузей суспільного життя. В епоху інформатизації суспільства помітно зростає роль освіти, оскільки з усіх соціальних інститутів саме освіта є основою його соціально-економічного і духовного розвитку. На даному етапі в Україні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження в європейський освітній простір. Учителю перестав бути основним джерелом знань для учнів. Діти і підлітки мають можливість збагачувати свої знання з різних джерел, таких як: телебачення, відеофільми, комп'ютерні програми, Інтернет, різноманітна навчальна й науково-популярна література тощо.

Очевидно, що інформатизація освіти вимагає відповідності професійної підготовки вчителів сучасному рівню інформатизації суспільства. Тому однією з глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка вчителів, які володіють високим рівнем інформаційної культури, готові застосовувати інформаційні телекомунікаційні технології у навчально-виховному процесі та управлінні освітою, беруть активну участь у процесі інформатизації освіти.

Інформаційну культуру розглядаємо як інтегроване особистісне утворення, що є чинником і показником професійної підготовки, являє собою систему знань, умінь і навичок щодо формулювання потреби в інформації, здійснення пошуку необхідної інформації з усієї сукупності інформаційних ресурсів, відбору, оцінювання, збереження, інтеграції, структуризації та

створення нової інформації [1].

Необхідність формування інформаційної культури для майбутніх учителів зумовлена тим, що змінюється інформаційне забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах і загальноосвітніх навчальних закладах, формується інформаційна інфраструктура, розширюється мережа інформаційних баз знань, електронних освітніх і міжнаукових комунікацій.

Слід зазначити, що комп'ютерна грамотність та інформаційна компетентність не вичерпують проблеми готовності вчителя до успішної професійної діяльності в умовах перенасичення суспільства різноманітною інформацією. Йдеться про формування інформаційної культури вчителя, яка є основою його професійної культури.

Аналіз досліджень. Проблемам підготовки вчителів на сучасному етапі розвитку суспільства присвячені дослідження філософів (В.П. Андрущенко, Г.П. Васянович, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.О. Кудін та ін.), психологів (Г.О. Балл, І.Д. Бех, О.І. Кульчицька, Л.М. Мітіна, В.О. Моляко, В.А. Семиченко та ін.), педагогів (С.У. Гончаренко, Р.С. Гуревич, А.Є. Мойсеюк, О.С. Падалка, О.М. Пехота, Л.П. Пуховська, М.І. Сметанський, С.О. Сисоєва та ін.).

Наукові дослідження, в яких розглядається проблема підготовки вчителя початкових класів до роботи в інформаційному суспільстві, з'явилися порівняно недавно (О.А. Комар, В.В. Кондратова, Є.В. Костик, М.М. Левшин, Д.С. Мазоха, І.М. Шапошнікова, О.І. Шиман).

Мета статті – уточнити поняття інформаційної культури вчителя, проаналізувати закономірності процесу формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна культура – це вміння цілеспрямовано працювати з інформацією і для її отримання, обробки і передачі використовувати комп'ютерні інформаційні технології, сучасні технічні засоби і методи.

Для вільної орієнтації в інформаційному потоці людина повинна володіти інформаційною культурою як однією зі складових загальної культури. Інформаційна культура пов'язана із соціальною природою людини. Вона є продуктом різноманітних творчих здібностей людини і виявляється в таких аспектах [3]:

- у конкретних навичках з використання технічних пристроїв (від телефону до персонального комп'ютера і комп'ютерних мереж);
- у здатності використовувати у своїй діяльності комп'ютерну інформаційну технологію, базовою складовою якої є численні програмні продукти;
- в умінні отримувати інформацію з різних джерел: як з періодичної преси, так і з електронних комунікацій, представляти її в зрозумілому вигляді та вміти ефективно її використовувати;
- у володінні основами аналітичної переробки інформації;
- в умінні працювати з різною інформацією;
- у знанні особливостей інформаційних потоків у своїй галузі діяльності.

Інформаційна культура вбирає в себе знання з тих наук, які сприяють її розвитку і пристосуванню до конкретного виду діяльності (кібернетика, інформатика, теорія інформації, математика, теорія проектування баз даних і ряд інших дисциплін). Невід'ємною частиною інформаційної культури є знання нової інформаційної технології та вміння її застосовувати як для автоматизації звичайних операцій, так і в неординарних ситуаціях, що вимагають нетрадиційного творчого підходу.

В інформаційному суспільстві необхідно почати опановувати інформаційною культурою з дитинства, спочатку за допомогою електронних іграшок, а потім залучаючи персональний комп'ютер. Для вищих навчальних закладів соціальним замовленням інформаційного суспільства слід вважати забезпечення рівня інформаційної культури студента, необхідної для роботи в конкретній сфері діяльності. У процесі формування інформаційної культури студента у вузі, разом із вивченням теоретичних дисциплін інформаційного напрямку багато часу необхідно приділити комп'ютерним інформаційним технологіям, що є базовими складовими майбутньої сфери діяльності. Причому якість навчання має визначатися ступенем закріплених стійких навичок роботи в середовищі базових інформаційних технологій при вирішенні типових завдань сфери діяльності.

Сучасні тенденції в галузі вищої освіти та нові завдання, що стоять перед нею, зумовлюють необхідність переосмислення її ролі і місії, вироблення нових підхо-

дів і визначення нових пріоритетів розвитку. Система освіти нині значно трансформується і змістовно, й організаційно. Вона має озброювати знаннями, формувати у студентів потреби у неперервному самостійному оволодінні ними, розвивати вміння й навички самоосвіти. Провідним стає принцип "освіта впродовж життя". Крім того, кардинально змінюється й інформаційне середовище освіти. Основним елементом навчального процесу є створення знань і отримання їх з нової інформації. Ці тенденції приводять до такого висновку: знання, вміння й навички в роботі з інформацією варто формувати і розвивати цілеспрямовано, про що свідчить накопичений у світі позитивний досвід в освітній сфері. Робота з інформацією в сучасному суспільстві передбачає високий рівень інформаційної культури, розвивати яку необхідно ще з шкільних років, починаючи з початкової школи. Для цього вчителі початкових класів самі мають володіти високим рівнем інформаційної культури і бути готовими до постійного самовдосконалення в цій сфері [2].

Аналіз світового досвіду інформатизації освіти показує, що багато науковців розуміють інформаційну культуру як вміння цілеспрямовано працювати з інформацією та використовувати для її отримання, обробки і передавання інформаційних телекомунікаційних технологій. Таке трактування, на нашу думку, є дещо звуженим, неточним і не враховує цілої низки аспектів, пов'язаних із знаходженням і використанням інформації фахівцями різних галузей.

Основою формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів є становлення системи його неперервної особистісно орієнтованої освіти з урахуванням новітніх педагогічних технологій і можливостей використання інформаційних телекомунікаційних технологій, оскільки реальну перспективу для подолання суперечності між темпами суспільного та індивідуального соціокультурного розвитку вчителя створює саме стратегія неперервної освіти з використанням новітніх інформаційних телекомунікаційних технологій.

У зв'язку із загальним підвищенням рівня науковості всіх сфер громадського життя, в тому числі й освітніх процесів, зростають вимоги не тільки до загальнокультурного і професійного рівня вчителя, а й до рівня його інформаційної культури. З іншого боку, процеси інформатизації освіти, що відбуваються в нашій країні, зумовлюють необхідність уведення науково обґрунтованих методів і методик використання інформаційних телекомунікаційних технологій у фаховій діяльності педагогічних працівників. Констатовано, що у вирішенні цього завдання вчителі і викладачі ВНЗ розділилися на дві групи: для одних персональний комп'ютер став засобом, що допомагає реалізувати й удосконалити процес навчання, для інших – невідомим, до якого ставляться з недовірою й острахом. Тому, формуючи інформаційну культуру вчителя початкових класів, ми приділяти більше уваги розвитку інтересу до проблем інформатизації, постійної потреби в нових знаннях, прагнень до цивілізованого спілкування, готовності до практичних раціональних видів фахової діяльності; системи спеціаль-

них знань і вмінь, поглядів і переконань в галузі інформатики та інформаційних телекомунікаційних технологій, виходячи з принципів і закономірностей сучасних освітніх парадигм; потреби осмислення своїх індивідуальних і творчих потенційних можливостей; потреби в неперервній освіті впродовж усього життя.

Серед компонентів формування в індивіда потреби у неперервній освіті на сучасному етапі найбільш істотним, на наш погляд, є саме розвиток його творчих можливостей. Працювати в режимі творчості – необхідна вимога до професійної діяльності сучасного фахівця. Сучасний учитель початкових класів має вміти вдало структурувати елементи навчального матеріалу, інтегрувати різнопредметні знання, максимально застосовувати образотворчу ілюстрацію, відеотехніку та комп'ютерну графіку, анімацію, методи проблемного навчання, діалогічні форми навчання тощо [3].

Тому найважливішими напрямками розвитку системи підготовки творчого вчителя початкових класів в умовах глобальної інформатизації суспільства вважаємо такі: інформатизація освіти, інтеграція змісту освіти, гуманізація, забезпечення наступності і неперервності, розвивальний, діяльнісний характер освіти, активізація навчальної і педагогічної діяльності, надання їй характеру творчого пошуку.

Вітчизняними та зарубіжними педагогами надається перевага окремим із цих напрямів. Головним напрямом вважають комп'ютеризацію В.Ю. Биков, І.Є. Булах, Р.С. Гуревич, А.М. Гуржій, Ю.О. Дорошенко, М.І. Жалдак; інтеграцію – Є.С. Барбіна, В.Р. Ільченко, І.М. Козловська, Т.С. Яценко; гуманізацію – С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, В.І. Мирошніченко, Г.С. Тарасенко; неперервність освіти – П.М. Воловик, М.А. Лобанов, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоева. Розвивальному і діяльнісному характеру освіти надають перевагу Г.О. Атанов, Г.О. Балл, В.В. Давидов та ін. Проте постає питання початкових класів настільки багатогранна, його професійна діяльність настільки широкомасштабна, а контингент учнів настільки специфічний, що в процесі його підготовки, як показали дослідження, важливими та необхідними є всі згадані напрями, а головним їх результатом має стати здатність учителя до творчості, самоосвіти, новаторства. Тому всі визначені напрями мають бути наявними в процесі його підготовки і слугувати посиленню творчого потенціалу майбутнього вчителя початкових класів. У зв'язку з цим визначено такі завдання педагогічних ВНЗ:

- забезпечити підготовку вчителів на основі навчання інноваційного типу та їхньої неперервної освітньої діяльності;
- змістити з пасивної на активну професійно-особистісну позицію майбутніх учителів щодо засвоєння перспективних педагогічних технологій;
- перевести навчальну діяльність студентів із режиму отримання інформації в режим інноваційного розроблення, спільного пошуку орієнтирів професійної діяльності;

- створити інноваційно-творче середовище для інноваційної діяльності майбутнього вчителя.

Визначені закономірності розвитку професійної культури вчителя, такі, як ускладнення її структури, як сукупності психічних процесів і якостей особистості; односпрямованість і періодичність розвитку, що відображається в необмеженості незворотних і спрямованих змін інтелектуальної системи від простого до складного, від нижчого до вищого рівнів і в періодичному повторенні властивостей, процесів і явищ на різних рівнях; часової неузгодженості щодо розвитку підсистем (одні підсистеми професійної культури вчителя розвиваються швидше, інші – повільніше). Зроблено висновок, що професійно-педагогічну культуру можна розглядати як систему, здатну до самоорганізації.

Інформаційна культура сьогодні стала культурою життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Йдеться про вироблення оптимальної моделі розвитку науково-освітньої діяльності. Інформаційна культура студента складається з умінь не тільки здобути різноманітну інформацію, а й осмислити її та використати для саморозвитку, самоосвіти, виконання творчих завдань.

Компоненти інформаційної культури та вимоги до неї змінювалися в процесі історичного розвитку суспільства. Окрім того, воно має як загальнонаукове (теоретичне), так і прикладне (практичне) значення.

На формування інформаційної культури впливає багато факторів, в тому числі сім'я, засоби масової інформації, навчальні заклади (школа, ВНЗ). Процес підвищення рівня інформаційної культури, її вдосконалення продовжується протягом усього активного життя людини. Важливо знати правила доступу до інформації, володіти культурою пошуку та відбору необхідних джерел, уміти користуватися ними, створювати якісно нову інформацію. У сучасному світі саме культура має найважливіший вплив на формування особистості. Вже нині формується особлива інформаційна культура суспільства, яка спирається на масове залучення до найсучасніших засобів інформації, до нових інформаційних технологій людини, починаючи з дитинства за допомогою електронної (комп'ютерної) гри, персональних комп'ютерів, шкільної освіти.

Основою інформаційної культури особистості є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, а головне — досконале вміння орієнтуватися в безмежному сучасному світі інформації.

Інформаційна культура особистості органічно пов'язана з особливостями інтелектуального розвитку. Чим більший внутрішній світ людини, тим більше можливостей формування його високої інформаційної культури. Саме через це в багатьох економічно розвинутих країнах все більше уваги надається підвищенню освітнього та інтелектуального рівня населення [4].

Інформаційна культура виступає засобом соціального захисту особистості, здатної до самостійного накопичення знань, зміни сфери діяльності, регулюванню особистої поведінки на основі всебічного аналізу ситуа-

ції. Інформаційна культура є засобом захисту суспільства від непередуманих дій людини, гарантом того, що принципи рішення у будь-якій сфері – соціальній, економічній, технологічній приймаються лише після глибокого аналізу існуючої інформації.

Розвиток сучасних засобів інформації дає можливість особистості використовувати її для збагачення свого внутрішнього світу. Тому неабияку роль відіграє розвиток саме інформаційної грамотності студентства, як значущої складової інформаційної культури.

Доведено, що несприйняття інновацій в освіті під тиском вимог інформаційного суспільства до професійних і особистісних якостей учителя призводить до зниження рівня його професіоналізму. Розвиток професіоналізму вчителя починається не з перших днів професійної діяльності, а в період навчання в педагогічному ВНЗ. І лише в процесі власної діяльності майбутній учитель забезпечує розвиток своїх фахових здібностей. Інтенсивність такого розвитку залежить від низки педагогічних чинників, серед яких особливе місце

посідає створення умов для творчої інноваційної діяльності, виховання мотивації до самовдосконалення, формування потреби в неперервній освіті, вивчення різних педагогічних технологій тощо [5].

Висновки. Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що в інформаційному суспільстві питома вага високопрофесійної інтелектуальної праці є особливо значною, а тому якість педагогічної діяльності має вирішальне значення. Розвиток науки, техніки, виробництва, комп'ютерної індустрії ставить жорсткі вимоги до рівня освіченості населення. Це, в свою чергу, підвищує вимоги до сучасного вчителя. Подолання суперечностей, викорінення недоліків і диспропорцій у підготовці педагогічних кадрів, покликаних вирішувати нагальні потреби нарощення інтелектуального потенціалу суспільства, зумовлюють необхідність реформування вищої педагогічної освіти, формування інформаційної культури вчителів, забезпечення їхньої неперервної освіти на основі інформаційних телекомунікаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуревич Р.С., Коломієць А.М., Коломієць Д.І. Формування інформаційної культури педагога в контексті неперервної освіти / Р. С. Гуревич, А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Зб. наук.пр. – К., 2001. – Ч.1. – С. 276-281.

2. Значенко О.П. Нові інформаційні технології навчання як засіб формування інформаційної культури педагога / О. П. Значенко // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції “Нові педагогічні технології викладання фізико-математичних дисциплін у середніх навчальних закладах нового типу”. – Полтава, 2000. – С. 52–58.

REFERENCES

1. Hurevych, R.S., Kolomyiets, A.M., & Kolomyiets D.I. (2001). *Formuvannia informatsiinoi kultury pedahoha v konteksti neperervnoi osvity* [Formation of information culture of the teacher in the context of continuing education]. Kyiv [in Ukrainian].

2. Znachenko, A.P. (2000). *Novi informatsiini tekhnologii navchannia yak zasib formuvannia informatsiinoi kultury pedahoha* [New information technology education as a means of information culture of a teacher]. Poltava [in Ukrainian].

3. Kolomyiets, A.M. (2007). *Informatsiina diialnist studenta yak chynnyk i pokaznyk rozvytku informatsiinoi*

3. Коломієць А.М. Інформаційна діяльність студента як чинник і показник розвитку інформаційної культури майбутнього вчителя / А. М. Коломієць // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2007. – № 19. – С. 155-161.

4. Матвієнко О. В. Інформаційна культура особистості: освітньо-виховний контекст: навч.-метод. посібник / О.В. Матвієнко.–К.: Ун-т економіки та права «Крок», 2006.–116 с.

5. Пархоменко О. В. Інформаційно-знаннєве суспільство: проблеми перенавчання персоналу / О. В. Пархоменко // НТИ.–2008.–№ 2.–С. 6-8.

kultury maibutnoho vchytelia [Information activities of the student as a factor and indicator of development of information culture of the future teacher]. Vinnytsia [in Ukrainian].

4. Matviyenko, O.V. (2006). *Informatsiina kultura osobystosti: osvithno-vykhovnyi kontekst* [Personal Information Culture: education and educational context]. Kyiv: Un-t ekonomiky ta prava «Krok» [in Ukrainian].

5. Parkhomenko, O.V. (2008). *Informatsiino-znannieve suspilstvo: problemy perenavchannia personalu* [Informative-knowledge society: problems of retraining the staff]. STI [in Ukrainian].

С. Д. Ильяш

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

В статье рассматриваются основные концептуальные положения подготовки педагогических кадров на нынешнем этапе развития информационного общества, касающиеся готовности учителя к самостоятельной информационной деятельности, непрерывного образования, компьютеризации учебного процесса и внедрение инновационных педагогических технологий. Исследованы особенности формирования профессиональной культуры будущего учителя начальных классов в учебном процессе высшего педагогического учебного заведения.

Ключевые слова: інформаційна діяльність учителя, інформаційна культура, інформаційне общество, інформаційні телекомунікаційні технології, професійна культура учителя початкових класів.

S. D. Illiash

INFORMATION CULTURE AS AN IMPORTANT COMPONENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHER'S PROFESSIONAL CULTURE

This article deals with the basic conceptual teacher training at the present stage of the information society development related to teacher commitment to independent information activities, continuing education, computerization of educational process and implementation of innovative educational technologies. The peculiarities of the formation of the professional culture of the future primary school teacher in the educational process of higher educational institutions are researched. Informatization of society necessitates informatization of education, training skilled personnel for all areas and sectors of society. In the era of the information society the role of education is significant because of all the social institutions education are based on the socio-economic and spiritual development. At this stage in Ukraine there is the formation of a new system of education for entry into the European educational space. The teacher is not the primary source of students' knowledge. Children and adolescents have the opportunity to enrich their knowledge from different sources, such as television, videos, computer software, the Internet, various educational and scientific books, etc. Obviously, the informatization of education requires compliance in training teachers due to the present level of information society. So one of the goals of global informatization of education is to prepare teachers who possess a high level of information culture, to be ready to use information and telecommunication technologies in the educational process and management of education and actively participate in the process of educational informatization. Summarizing the above, we can conclude that in the information society the proportion of highly intellectual labor is particularly large and therefore the quality of teaching activities is crucial. The development of science, technology, manufacturing, computer industry puts stringent demands on the level of education. This, in turn, increases the demands on the modern teacher. Overcoming contradictions, eliminate deficiencies and imbalances in the preparation of educational personnel, designed to address immediate needs lengthening of the intellectual potential of society necessitate a reform of higher teacher education, information culture formation of teachers, ensuring their continuing education on the basis of information communication technologies.

Keywords: teacher's information activity, information culture, information society, information and telecommunication technologies, professional culture of a primary school teacher.

Подано до редакції 05.08.13
